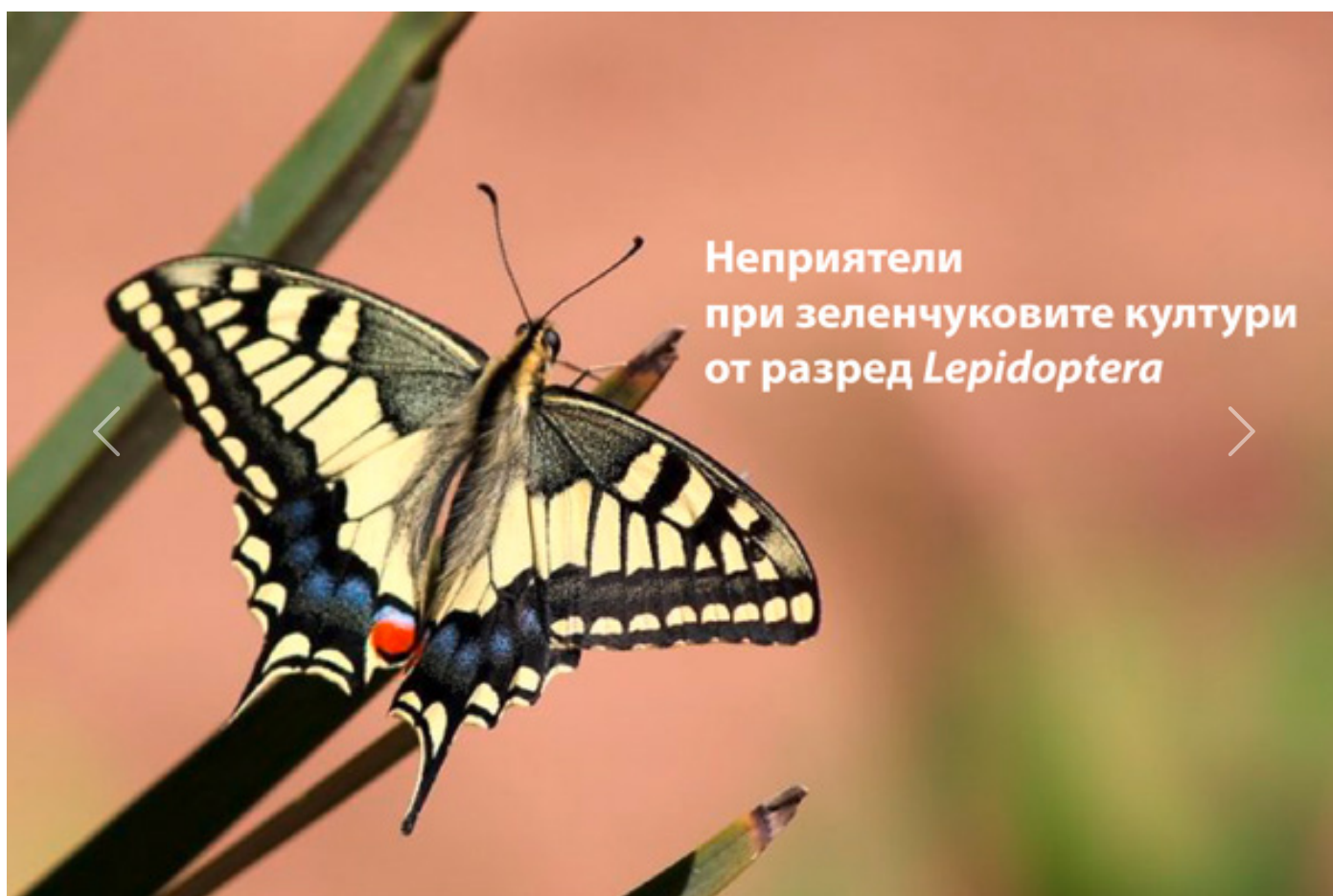

Gyakori kártevők a zöldséges növények lepkék rendjéből

Автор(и): проф. д-р Винелина Янкова, Институт за зеленчукови култури "Марица" – Пловдив, ССА

Дата: 18.07.2025 Брой: 7/2025

Összefoglaló

A zöldségfélék gazdanövényei a *Lepidoptera* rend számos fajának. A hernyók okozta kár gyakran jelentős termésvesztéshez vezet. A különböző lepkefajok ugyanolyan veszélyesek lehetnek, mint amilyen szépek. E kártevők időbeni felismerése a termesztésben lehetővé teszi a fertőzés korlátozását és a sikeres védekezést.

A lepkék (*Lepidoptera*) családokban és fajokban gazdag rendet képviselnek. A lepkék tudományát, amely az entomológia egy ága, lepidopterológiának nevezik, a rend görög eredetű neve után (lepis – pikkely és pteron – szárny), azaz olyan rovarok, amelyek szárnyait apró pikkelyek borítják. A legrégebbi lepkenyomokat a

mezozoikum rétegeiben, nevezetesen a középső jura képződményekben találták meg. Gazdag lelőhelyeket fedeztek fel Angliában, Spanyolországban, Németországban és Kelet-Szibériában. A jégkorszak erősen befolyásolta a lepkék elterjedését az északi féltekén. A Föld trópusi régiói a leggazdagabbak lepkefajokban ma. A különböző lepkefajok ugyanolyan veszélyesek lehetnek, mint amilyen szépek. Egyes fajoknál a lárva alak – a hernyó – a károsító stádium számos mezőgazdasági növény esetében. A lepkék egyik hagyományos osztályozása nappali és éjszakai lepkékre osztja őket. Az első csoportba főleg nagy, nappal aktív, általában élénk színű lepkék tartoznak, míg a második csoportba főleg éjszaka aktív, sötét árnyalatú lepkék. A zöldségfélék vonzó gazdanövények a lepkék számára, és gyakran támadásaik célpontjává válnak.

Csal. *Noctuidae*

Földfelszíni kártevők (földibaglyok)

Gyapottok-bagoly (*Helicoverpa armigera* Hubn.)

A hernyók tipikus polifág kártevők. Károsítják a paradicsomot, paprikát, babot, padlizsánt, borsót és más zöldségféléket. A faj évente három nemzedéket fejleszt, és bábban telel a talajban. Egyes években negyedik nemzedék is kialakul, amely nem tudja befejezni a fejlődését. Az első nemzedék lepkéinek rajzása májusban kezdődik.

A gyapottok-bagoly (Helicoverpa armigera Hubn.) által okozott kár

A károsító stádium a hernyó, amely rágja a leveleket, rügyeket és virágokat, majd később a terméseket támadja meg, behatolva azokba és a tartalmukkal táplálkozik. A hernyók gyakran a termékkocsány oldaláról hatolnak be (paradicsom, paprika), kerek, perforációra emlékeztető lyukakat készítve. Bomlási folyamatok indulnak el a károsított termésekben, amelyek puha, vizes rothadáshoz vezetnek. Általában a hernyó nem pusztítja el teljesen a termést, hanem elhagyja és egy másikra költözik. Így egyetlen hernyó is károsíthat két-öt termést, mielőtt befejezné a fejlődését. A második nemzedék hernyói a legkárosabbak.

Káposztabagoly (*Mamestra brassicae* L.)

Országszerte előfordul. Károsítja a káposztát, brokkolit, salátát, uborkát, paprikát, sárgarépát, cukkinit és másokat. Évente két-három nemzedéket fejleszt. Bábban telel a talajban. Az első nemzedék lepkéi április végén – május elején rajzanak. A második nemzedék lepkéi június második felétől július végéig, a harmadiké augusztus második felétől szeptember első feléig rajzanak.

Káposztabagoly hernyója (Mamestra brassicae L.)

A hernyók táplálkozási kárt okoznak a leveleken és a káposztafejekben. Kikelés után a levelek fonákán élnek, később megeszik a leveleket, csak a vastag ereket hagyva meg, majd behatolnak a káposztafejbe. A károsított

fejek kellemetlen szagúak.

Kerti bagoly (*Mamestra oleraceae* L.)

A keresztesvirágú zöldségféléket részesíti előnyben. Károsítja a retket, retekecskét, paprikát, paradicsomot és másokat. Évente két nemzedéket fejleszt. Bábban telel a talajban. Az első nemzedék lepkéinek rajzása április végén – május elején kezdődik. A második nemzedék lepkéi július–augusztusban rajzanak.

Kerti bagoly hernyója (*Mamestra oleraceae* L.)

A károsító stádium a hernyó. Kezdetben ablakozzák a leveleket, később teljesen megeszik a levéllemezt anélkül, hogy a vastag ereket érintenék. A káposztabagolytól eltérően a kerti bagoly hernyói nem hatolnak be a káposztafejbe.

Tarka földibagoly (*Peridroma saucia* Hubner)

Károsítja a paprikát, uborkát és másokat. Három-négy nemzedéket fejleszt, és bábban telel. A hernyók nagyon faláncak, a levelek szélén táplálkoznak, perforálják vagy teljesen elpusztítják azokat. Lyukakat rágnak a termésekbe, behatolnak, szennyeznek és fogyasztásra alkalmatlanná teszik azokat. Az ilyen termések általában elrothadnak.

Ezüst Y-bagoly (*Plusia chalcites* Esper)

A kártevőt paprikán, borsón, kaporon és másokon észlelték. Üvegházi körülmények között és táplálék jelenlétében folyamatosan, diapauza nélkül fejlődik.

Ezüst Y-bagoly hernyója (*Plusia chalcites* Esper)

A fiatal hernyók szklerotizálják a leveleket az alsó epidermisz és a parenchima megrágásával, később a felső epidermiszrel is táplálkoznak. A kár következtében számos szabálytalan lyuk figyelhető meg a leveleken. Később a hernyók teljesen vagy részben megesszik a levélerezetet. Paradicsom terméseken a hernyók kezdetben felületes táplálkozási kárt okoznak, amely az egész termést elboríthatja. Ezután behatolnak a termésekbe és azok belsejével táplálkoznak. Egy hernyó 4–5 termést károsít. Uborkán a hernyók felületesen táplálkoznak a terméseken, paprikán pedig lyukakat rágnak. A károsított terméseknek nincs piacképes megjelenése.

Talajlakó kártevők (földibaglyok, szürke hernyók)

Ezek közé tartozik a **sárgarépa-bagoly** (*Agrotis segetum* Schiff.) és az **ipszilon bagoly** (*Agrotis ypsilon* Rott). A talajlakó baglyok polifágok, és számos zöldségféle mellett gyomnövényzetben is megtalálhatók. A sárgarépa-bagoly évente két nemzedéket fejleszt, és teljesen kifejlett hernyóként telel a talajban.

Ipszilon bagoly imágója (Agrotis ypsilon Rott)

Az ipszilon bagoly évente három teljes és egy részleges negyedéket fejleszt, és bábként, valamint teljesen kifejlett hernyóként telel a talajban. A fiatal hernyók a levelek fonákjáról táplálkoznak anélkül, hogy a felső epidermiszt érintenék. Az idősebb hernyók nappal a talajfelszín alatt, földdarabok alatt rejtőznek, éjszaka pedig a leveleken táplálkoznak, lyukakat, később a teljes levelet eszik meg, kivéve a legvastagabb ereket. A teljesen kifejlett hernyók szinte nem jönnek elő a talajból; a szárazakat a talajfelszín alatt rágják. A hernyók földszürkétől feketéig változóak, simák, fényesek, zsíros fénnel, és gyakran megtalálhatók a növények közelében, "gyűrűbe" görbülve.

Csal. *Pieridae*

Nagy káposztalepke (*Pieris brassicae* L.)

Károsítja a keresztesvirágú növényeket, mint a káposzta, fehérrépa, retekecske és mások. Évente három-négy nemzedéket fejleszt. A lepkék április végén – május elején jelennek meg. Nappal aktívak meleg és napos időben. A fiatal hernyók a második vedlésig együtt élnek. A leveleken táplálkoznak anélkül, hogy a felső epidermiszt érintenék. A teljesen kifejlett hernyók teljesen megeszik a leveleket, a vékony erekkel együtt, szklerotizálva azokat, és csak a vastag ereket hagyva meg.

Kis káposztalepke (*Pieris rapae* L.)

